

Iets uit het leven van Felix Neff, predikant der Waldensen, in de Boven Alpen.

<https://hdl.handle.net/1874/353213>

gec

7

IETS UIT HET LEVEN

VAN

FELIX NEFF,

PREDIKANT DER WALDENSEN,

IN DE

BOVEN ALPEN.

TE ROTTERDAM,

bij M. WIJT & ZONEN,

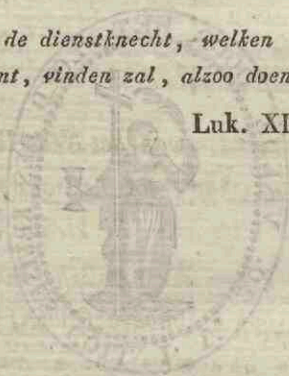
Drukkers van het Nederlandsche Zendinggenootschap.

1834

No. XLVIII.

*» Zalig de dienstknecht, welken Zijn Heer,
als Hij komt, vinden zal, alzoo doende! »*

Luk. XII: 43.

VOORBERIGT.

Gecommitteerden van het Nederlandsche Zendinggenootschap, tot het opstellen, verzamelen en uitgeven van kleine Stukjes, ter bevordering van Evangelische kennis en godzaligheid, ook bij mingeoefenden; — namelijk:

R. J. VAN DER MEULEN, B. VAN MARKEN,
J. CLARISSE, A. L. M. Phil. et Theol. Doct.
en Prof., A. DE VRIES, L. EGELING,
J. C. VORSTMAN, R. ADRIANI, *Predikanten te*
Amsterdam, Hoorn, Leyden en Rotterdam;

overeenkomstig hun ambt en hunne bediening, dat oogmerk gaarne willende bevorderen, en in uitzigt op des Heeren medewerkenden zegen, bieden het nevensgaande Stukje hunnen landgenooten aan; erkennende intusschen geene uitgave voor echt, dan welke door eenen hunner, of door de drukkers dezès, onderteekend is.

M. W. J. Stonen

*Wat aanleiding geeft tot dit stukje, en
welk een man hier optreedt.*

Te *Basel* kwam in 1833 een stukje uit, afgedrukt uit een grooter werk, (*Baseler Sammlungen*,) ten titel voerende: » *Uit het leven van FELIX NEFF, voormalig Predikant der Waldenser-Gemeenten, in de Boven Alpen.* » Wij meenden, dat velen in *Nederland*, tot eigen nut of dat van anderen, met dien man gaarne kennis zouden willen maken, en daarom leiden wij hem bij u in, die de kleine stukjes van het Zendelinggenootschap gewoon zijt te lezen. De naam van dien man is u, geliefde mede-christenen! waarschijnlijk geheel onbekend, want hij is niet beroemd geworden door schitterende wapenfeiten, nuttige uitvindingen, groote rijkdommen of uitnemende geleerdheid. Evenwel vertrouwen wij, dat die

naam geschreven staat in het boek des levens, want de man, die denzelven droeg, deed, hetgeen de Heiland van zijnen belijder vorderde, hij sloeg zijne handen aan den ploeg en zag niet om naar hetgeen achter is. Hij volgde zijnen Heer die zeggen konde: de vossen hebben hollen, de vogelen des hemels nesten, maar de Zoon des menschen heeft niets, waarop Hij het hoofd nederlegge, en hij verloochende de gerijlikheden, zelfs het noodwendige dezes levens, om aan arme Alpenbewoners het Evangelium te brengen. Hij werd arm gelijk zij, ten einde hunne zielen met de schatten des Christendoms te verrijken. Velen zullen in de eeuwigheid hem nog danken voor de liefde, die hij hun bewees.

Kindsche en Jongelings jaren van NEFF.

FELIX NEFF, geboren in het jaar 1797, bragt zijne kindsche jaren door bij zijne moeder in een nabij *Geneve* liggend dorp. Het landleven en de vroege en aanhoudende oefening zijner krachten droegen veel bij, om zijn ligchaam gezondheid en sterkte, en zijn karakter vastheid, levendigheid en zelfstandigheid te geven. Toen hij twaalf jaren oud was, drong men eens bij hem aan, om in den schouwburg te gaan, ten einde een toen algemeen toegejuicht stuk te zien spelen. Meent gij, zeide men, dat het niet regt aangenaam en vermakelijk zal zijn? Integendeel, hernam NEFF, ik geloof, dat het maar al te aanlokkelijk en vermaaklijk zal zijn.

Toen hij bij den Predikant zijner gemeente eenig onderrigt in het latijn ontvangen had, oefende hij zichzelve in de kruid-

geschied- en aardrijkskunde. Daarop werd hij bij een boomkweker in de leer besteld. Hij vervaardigde in dezen tijd een opstel » *over de Boomen en hunne behandeling,* » hetwelk zich door ordelijkheid, juistheid en belangrijke opmerkingen onderscheidde. Door moeilijke omstandigheden zag hij zich genoodzaakt in zijn zeventiende jaar dienst te nemen. Hij werd bij de stedelijke bezetting van *Geneve* geplaatst en maakte het wel. De militaire oefeningen maakten het ligchaam nog meer gehard en bekwaam om vervolgens inspanningen te verduren, die oneindig nuttiger en roemvoller zijn.

Gedurende dezen tijd verschaftte hij zich kundigheden, die hij anders uit gebrek aan gelegenheid en middelen niet zou verkregen hebben. Zijn beroep bragt nu mede, dat hij de wiskunde bestudeerde, en uit neiging leidde hij zich toe op de natuurkundige wetenschappen. Zijn voortreffelijk geheugen en zijne groote bevattelijkheid maakten hem dit werk gemakkelijk. Hij bezat de gave, om dat, wat hij zeggen wilde, bondig en dui-

delijk en zóó voor te stellen, dat men gaarne naar hem luisterde: inzonderheid wist hij door treffende beelden en gepaste vergelijkingen aan zijne rede kracht te geven.

Maar alle kundigheden en het lesschen van zijn dorst naar waarheid voldeden aan zijne behoefte niet. Hij begon den Bijbel te lezen, en de verlossing, die daar is in Christus Jezus, te leeren kennen. Van liefde en dankbaarheid doordrongen, besloot hij, zijn leven te wijden Hem, die ons heeft lief gehad tot in den dood. Van dezen tijd verkondigde hij Christus in de kaserne, in het hospitaal, en in de gevangenis. Ten jare 1819 verzocht hij zijn ontslag uit de dienst, en nu wandelde hij van dorp tot dorp in de omstreken van *Geneve*, waar hij vele aanverwanten had, en waar hij kwam, legde hij het woord van God uit. De eenvoudige wijze, op welke hij optrad, en zijne bijna altijd uit de verrigtingen van het landleven ontleende beelden, maakten hem voor ieder verstaanbaar. Zijn ijver was groot. Zoo zag men hem de steil-

ste hoogten van het Jura-gebergte opklaarten, om daar een armen herder, uit *Piemont* herkomstig, te bezoeken, bij wien hij onder een ruw uiterlijk eenige sprankels van Godsdienstig leven ontdekt had.

Aldus verlieden verscheidene maanden. Hij onderzocht met aanhoudende vlijt den Bijbel, vergeleek de eene plaats met de andere, en verwierf zich dusdoende uitgebreide en verlichte kennis. Hij prentte in zijn gelukkig geheugen veel diep in, zoodat hij geheele bijbelboeken van buiten kende. Onderscheidene Bijbels en N. Testamenten zijn op de randen met aanmerkingen volgeschreven en leveren de bewijzen, hoe grondig hij den geest der H. Schrift zich trachtte eigen te maken.

Hij begon meer en meer bekend te worden en ook met geestelijken in betrekking te komen. In 1821 doorreisde hij het kanton *Waad*, *Neufchatel* en het Fransche gedeelte van het kanton *Bern*. Gevat in allerlei omstandigheden, wist hij zelfs de ongunstigste dienstbaar te maken aan de

teregtbrenging van zondaren. Op zekeren dag vond hij een landman aan het houthakken. Zonder hem in zijnen arbeid te storen, begon hij met hem te spreken, in de hoop van iets nuttigs te kunnen zeggen. Hij vond een man in hem, vol van eigen' gerechtigheid, en hij zocht hem derhalve van zijne ellende te overtuigen. De landman verdedigde zich in den beginne tamelijk bedaard; toen hij echter hoe langer zoo meer in de engte kwam, werd hij verdrietig, daarop toornig, en eindelijk zoo verwoed, dat hij den bijl ophief en NEFF dreigde te vermoorden, indien hij niet ophield. Deze, vol verlangen dien mensch tot zelfkenis te brengen en slechts dit doel beöogende, liet zich door die dreigingen niet in het minste vervaard maken, en zeide tot den man: wilt gij nu nog beweren, dat gij geen groot zondaar zijt, daar gij toch voor de verschrikkelijke zonde, om een moordenaar te worden, niet vreest, enkel om een man, die u de waarheid zegt, af te schepen?

Het verblijf van NEFF te Grenoble en Mons.

Te Geneve teruggekeerd ontving hij een verzoek, om voor den predikant BONIFAS te Grenoble, die een geruimen tijd van huis moest, de dienst waar te nemen. Oogenblikkelijk was hij daartoe gereed; hij was toen 24 jaren oud, maar toch reeds innig overtuigd, dat hij zijne dagen tellen moest. Aan zijne moeder schreef hij daarom onder anderen: „De wereldling moet zijne dagen even angstig tellen, als de veroordeelde, die de laatste oogenblikken des levens, hetwelk hem weldra zal afgesneden worden, ziet henen spoeden; de christen daarentegen stapt met de blijdschap des bannelings, die de vergunning ontvangen heeft, om in het lieve vaderland terug te keeren, de eeuwigheid te ontmoet. Bovendien helpt ons de overweging van den korten duur onzes levens den last en de hitte des daags gemakkelijker dragen.”

Toen de Heer BONIFAS, na eene afwezigheid van zes maanden, teruggekeerd was,

werd NEFF verzocht dezelfde dienst aan eenen predikant te *Mons* te bewijzen. Gaarne voldeed hij aan dit verzoek, en zulks te liever, omdat hij daar eene gemeente vond, wier zeden nog eenvoudiger, en die, hoezeer uit gewoonte, het christelijk geloof meer toegedaan was. Geheel eenstemmig met den predikant B. aldaar, ging hij met ijver aan het werk. Van nu aan begint zijn dagboek, waarom wij hem vervolgens meestal zelf zullen laten spreken.

» Een der grootste zwaarigheden (dus schreef hij 14 Januarij 1822) die ik hier te bestrijden heb, is de zucht om over geloofswaarheden te redetwisten. Ik heb het luide gezegd, dat ik den tijd met zulke twisten, die het hart ledig en koud maken, niet verliezen wilde. Het valt mij echter zeer moeilijk, het gesprek eene nuttige wending te geven, en dikwerf moet ik mij na een lang onderhoud beschuldigen, niet regt getrouw geweest te zijn." Den 20 Februarij schreef hij: » Ik ga in de eerste plaats in zulke huizen, waarin ik van het Evangelie

spreken kan. Men behandelt mij vriendelijk, ofschoon ik dikwijls tegen het romanlezen, het kaartspel en het dansen ijver. Ik doe het intusschen met verstand, want men moet nieuwen wijn in nieuwe zakken doen. Ik wenschte wel in deze streken geruimen tijd te kunnen blijven, waar de oogst zoo groot is, en waar de lieden, zonder tegen het Evangelie ingenomen te zijn, het geloof der vaderen in eere houden. Dit geloof zoek ik eenen vasten grond te geven, en daarom pleeg ik de leerlingen viermalen wekelijks om mij te verzamelen, en laat hen spreuken uit het N. Testament van buiten leeren, die ik dan met den Katechismus zoek te verbinden."

Met grooten ijver predikte, katechizeerde en bezocht hij zieken in de zeer uitgestrekte gemeente. Doch wij houden ons niet op, om NEFF in zijne voorbeeldige en zegenrijke werkzaamheden hier te beschouwen, daar wij verlangen hem op zijn belangrijk tooneel elders aan u te vertoonen. Dus ver had NEFF geen' akademischen graad

noch kerkelijke wijding ontvangen, en kon dus den rang van predikant niet verkrijgen, ofschoon hij de belangrijkste verrichtingen van het predikambt reeds eenigen tijd had waargenomen. Daar hij in de waarneming hiervan ligt kon verhinderd worden, raadden vrienden en ambtsbroeders hem, zich te laten ordenen. In Engeland gebeurde zulks den 19 Mei 1823. Bij die gelegenheid drukte hij zich in dezer voege uit: » Ik heb mij tot het beroep van een Evangeliedienaar gewijd, omdat de groote Herder der zielen mij van den beginne het hartelijk verlangen ingeboezemd heeft, aan zondaren de blijde boodschap te brengen, en dewijl ik telkens, als het bij mij opkwam, een ander beroep te kiezen, mij bezwaard gevoelde. Eene inwendige stem zegt mij: ga heen en verkondig, dat het koninkrijk der hemelen is nabij gekomen. Ook daarin zie ik een grond, om dit beroep te kiezen, dewijl het den Heer behaagd heeft op mijn arbeid zegen te gebieden, en reeds menigeen door mijne prediking tot

kennis der waarheid gebragt is. Ook heeft mij de Heer de deur geopend, en ik ben sedert twee jaren meer dan eens door gemeenten beroepen; zoodat ik mij in Zijn wijnberg niet indring."

Toen in *Frankrijk* teruggekeerd, te *Mons* hem als vreemdeling zwarigheden in de aanstelling tot predikant ontmoeteden, werden hem verscheidene aanbiedingen gedaan, onder anderen ook van de predikantsplaats in de Boven Alpen, op de grenzen van *Piemont*. Reeds dikwijls hadden zich zijne oogen gewend naar dit oude Protestantsche hoopje volks. Zijn groote ijver deed hem eenen zoo uitgestrekten en veelzijdigen werkring wenschen, als hem onder dit bergvolk aangeboden werd. Hij zag wat een geestelijke hier voor onderwijs en zeden zou kunnen bewerken. Deswege kon de opoffering van gerijflijkheden des levens en de strijd met onwetendheid en slechte ondegewoonten der bergbewoners hem niet van de aanvaarding dezes ambts afschrikken.

NEFF, *Predikant in de Boven Alpen.*

Diep in de Alpen, welke *Frankrijk* van *Piemont* scheiden, liggen de drie valleijen *Queyras*, *Freyssinière* en *Champsor*, die met hunne omstreken een omtrek van 15 tot 18 uren in doorsnede beslaan. Dit was de nieuwe werkkring van den Heer NEFF. In drie kerken en twaalf kapellen moest hij prediken. Opdat nu geen deel der gemeente verwaarloosd wierd, besloot hij, nergens eene vaste woning te hebben; en dat had ten gevolge, dat hij nooit drie nachten na elkander in hetzelfde bed sliep, maar altijd van berg tot berg wandelde, om zijne gemeente te bezoeken. Van zulk eene wandeling geeft hij ons de volgende belangrijke beschrijving:

» Nadat ik zondags in *Dourmillouse* gepredikt had, maakte ik mij 's maandags in den vroegen morgen op den weg om de spits van den *Orsière* te beklimmen, die *Freyssinière* van het dal *Champsor* scheidt. Ik nam twee gidsen mede. Drie uren had-

den wij door ouden en nieuwen sneeuw altijd aan den voet der ijsbergen te klimmen, voor wij den top bereikt hadden. Het weder was fraai en de koude niet te snerpend, niettegenstaande de ontzaggelijke hoogte. Op eenige plaatsen was de sneeuw hard, op anderen echter zonken wij er over de knieën in. Men had mijne schoenen met wol omwonden en ons van mondbehoefte voorzien. Sedert dat in September de sneeuw gevallen was, hadden slechts twee mannen dit pad betreden. Hunne voetstappen waren benevens die der wolven en klipgeiten nog te zien. Van den top moesten wij nog twee uren in den sneeuw steil naar beneden dalen, tot wij in het eerste gehucht van de vallei *Orsière*, in de nabijheid van de bronnen der *Drac* aankwamen."

De vallei *Freyssinière* was het, waar NEFF inzonderheid begon te werken, en waar hij de meeste vrucht mogt zien. In zijn dagboek schrijft hij daarover op volgende wijze:

Januarij 1834. » Nadat ik des zondags tweemaal te *Violin* gepredikt had, begaven

wij ons in een huis, waar ik nog een kaptittel uit den Bijbel verklaarde. Ten tiene gingen allen naar huis. De verst verwijderden staken fakkels aan, om den weg door den sneeuw te vinden. Op den volgende dag keerde ik naar *Dourmillouse*, het achterst- en hoogstgelegen dorp dezer vallei, terug. Deszelfs inwoners zijn echte afstammelingen der oude Waldensen, die het dal beroemd gemaakt hebben door den langer dan 600 jaren der Roomsche kerk geboden tegenstand. Nooit bogen zij hunne knieën voor de beelden, zelfs in dien tijd niet, toen alle inwoners van de vallei *Queyras* hun geloof bedekt hielden.

» Men ziet nog de overblijfselen der muren en verschansingen, door hen opgerigt, om zich voor de overrompelingen der vijanden te beveiligen. De bijna ontoegankelijke ligging van dit land, van ijsbergen en barre rotsen ingesloten, is eene der voornaamste redenen van hun behoud. Uit ongeveer veertig huisgezinnen bestaat de geheele bevolking, die, zoo als ook te *Violin* en *Min-*

sas, alleenlijk Protestanten zijn. Het ontzettend verheven gezigt dezer woeste landstreek, welke der waarheid ten schuilplaats verstrekke, toen bijna de gansche wereld in duisternis begraven lag; de herinnering aan zoo vele martelaren, die dezen grond met hun bloed drenkten; de diepe holen, waar zij heimelijk te zamen kwamen, om de Heilige Schrift te lezen en God in geest en waarheid aan te bidden; alles vereenigt zich hier om het hart te verheffen en het met onuitsprekelijke gevoelens te vervullen.

Maar met hoeveel weemoed ziet dan ons oog den tegenwoordigen toestand dezer voormalige getuigen des Gekruissigden! In zedelijkheid en beschaving achteruitgegaan, verkondigt hun aanblik het, dat slechts zonde en dood het onverliesbaar erfdeel van Adams zonen is. Reeds sedert geruimen tijd ondekt men onder hen geen levend geloof in den Heiland der wereld; evenwel hebben de meesten nog achting voor de H. Schrift; zoodat ik hoop, dat de Heer nog eens met de stralen Zijner genade be-

schijnen zal deze streken, die Hij te voren tot Zijn heiligdom verkozen had. Reeds maakt men, sedert ik hier ben, meer werk van geestelijke dingen; onderscheidene hebben hun diep bederf leeren kennen en danken God, dat Hij mij gezonden heeft, om het bijna uitgedoofde vonkje hunner godzaligheid weder aan te blazen.

» Niemand van de onderscheidene geestelijken, die in de laatste jaren deze vallei bezocht hebben, heeft der jeugd Godsdienstig onderwijs gegeven; weshalve ik thans een tienvoudig getal katechizanten onderrigt mededeel. Bijna alle jonge lieden van 15 tot 30 jaren zijn ingeschreven; er zijn in het geheel 102. Des zomers wordt het smalle voetpad, dat naar de kerk leidt, door fraaije watervallen verlevendigd. Ook des winters is het dikwijls versierd door het ijs aan de rotsen.

» Op zekeren zondag-morgen nam ik eenige jonge mannen met mij, om met bijlen trappen in het ijs op de gevaarlijkste plaatsen te kappen, opdat de kerkgangers uit de

dieper liggende dorpen zonder ongemak konden opgaan. De kerk werd voormiddags talrijk bezocht. Des namiddags katechizeerde ik in een stal. Onderscheidene dalbewoners bleven ook nog in de avond-godsdiens. Ik bleef nog eenige dagen langer, om het onderwijs voort te zetten; daarop ging ik vergezeld van ongeveer twaalf oudere katechizanten naar het lager liggende *Minsas*."

Uit de vallei *Champsor* begaf zich NEFF in April 1824 naar de vallei *Freyssinière*, waar men reeds het vorige jaar begonnen was met eene kerk te bouwen, waarvan hij het opzigt op zich nam. » Gedurende mijn verblijf in deze vallei, » verhaalt hij verder, » verdubbelden de katechizanten hunnen ijver, om de opgegeven spreuken te leeren, en niettegenstaande hun slecht geheugen kenden bijna allen hunne les. Verscheidene besteedden den halven nacht tot leeren. Ik gaf 's avonds onderwijs, dewijl de jongelingen over dag in de steengroeven werkten en de meisjes de schapen weidden op die plaatsen, waar de sneeuw gesmolten is.

Wij konden dus eerst laat beginnen en het werd dikwijls elf uren 's avonds, voor ik hen kon laten gaan. De verre wonende verlichtten alsdan hunnen weg door brandende stroo-fakkels. Middelerwijl werd de kerk voltooid. De inwijding eener kerk in deze streken is geene geringe plegtigheid. Nadat hun de uitoefening der godsdienst verboden was geweest, en zij geruimen tijd slechts met levensgevaar in bosschen en holen hadden kunnen te zamen komen, zijn de Protestanten dezer valleijen natuurlijk met lof en dank jegens God en hunnen Vorst vervuld, die hun thans bescherming schenkt. Van daar was bij de inwijding de toevloed van menschen zelfs uit *Piemon*, zoo groot, dat de kerk op verre na allen niet kon bevatten.

Januarij tot Maart 1825. • De werkkring van eenen Evangelieprediker in de Alpen heeft veel gelijkheid met dien van een Zendeling onder de wilden; want de weinige beschaving, die er nog gevonden wordt, is bijna meer hinderlijk dan voordeelig. Onder alle

valleijen mijner gemeente is die van *Freysenière* in dit opzigt het meest achterlijk. Men moet bijna alles van onderen af beginnen, niet alleen in het onderwijs, maar ook in akkerbouw en huisinrigting. Vele huizen hebben geene schoorstenen, en bijna geene vensters, de enge keuken is een duister hok. Gedurende zeven wintermaanden huist de geheele familie in een stal, uit welken men maar eens in het jaar de vuiligheid wegmaakt. Het voedsel, zoo wel als de kleeding zijn even grof en onzindelijk, als de woning. Slechts eenmaal in het jaar wordt er brood gebakken. Het bestaat alleen uit grof gemalen rogge, waaruit men de klei niet heeft zoeken weg te maken. Wanneer tegen het einde van den zomer dit brood opgaat, bakt men brood-koeken in den asch, zoo als in het Oosten. Wordt iemand ziek, dan roept men geen' dokter. Men kan vleeschsoep zoo min als garstenbrij koken. Ik zelf heb gezien, hoe men een zieken in eene heete koorts, wijn en brandewijn ingoot. Hij mag zich gelukkig achten,

dien een kruik koud water naast zijne legerstede geplaatst wordt. De vrouwen worden hard behandeld, zoo als bij alle onbeschaafde volken. Bijna nimmer mogen zij gaan zitten, zij knielen slechts of hurken ter neder, ter plaatse waar zij staan. Onder het eten zitten zij nooit aan tafel, eten ook nimmer met de mannen; deze reiken haar slechts over de schouders, zonder zich om te keeren, eenige stukken brood en andere spijzen toe, hetgeen zij met eenen kus op de hand en eene buiging aannemen.

» In dat gedeelte der vallei, hetwelk *la Combe* heet, is de gezigteinder zoo bepaald, dat men gedurende een half jaar de zon niet ziet. De bewoners van dit dorpje waren bij mijne komst zoo verwilderd, dat zij op het gezigt van een' vreemden, en al was het ook slechts een boer, zich in hunne hutten verborgen; inzonderheid waren de jonge lieden niet te naderen. Niettegenstaande dit gebrek aan beschaving, hadden zij toch ook van het algemeen verderf der menschelijke natuur hun deel, zoo ver

als dit in hunnen toestand mogelijk was. Men vond onder hen, zoo als overal, spel en dans, vloeken en zweren op de grofste wijze, processen en twisten enz. Maar hunne ellendige toestand wekt des te meer onze deelneming, dewijl dezelve ten deele het gevolg is van de trouw hunner voorvaderen, die door de vervolgingen in deze verschrikkelijke streken verdrongen werden, waar geen enkel huis voor sneeuw lawinen en naar beneden vallende rotsstukken veilig is.

» Oogenblikkelijk bij mijne komst, boezemde mij deze vallei bijzondere belangstelling in, en ik wenschte haar een tweede OBERLIN te worden. Ik kan mij echter aldaar slechts eene week in elke maand ophouden, ofschoon de uitgestrektheid dezer vallei met hare onderscheidene dorpen, eenen man alleen vorderden. Intusschen heeft de Heer ook dat geringe, wat ik doen konde, gezegend.

» De schoolmeesters, die ik in *Freyssinière* aantrof, zouden in ieder land, nauwelijks scholieren kunnen heeten. Men be-

taalde hun in het geheel eenen Louis d'or voor vijf of zes maanden schoolhouden; want van een zomerschool weet men hier niets. Gedurende den eersten winter moest ik de zaak laten, zoo als zij was: evenwel zocht ik, zooveel mij mogelijk was, hierin eenige verbetering te brengen, door allen, die er gebruik van wilden maken, te onderwijzen. Ik beproefde eerst, om hen regelmatig te leeren zingen, dat beviel, en zij kwamen nog al trouw op, doch maakten geene groote vorderingen. Ik stelde hun voor, onderwijzers uit *Queyras*, alwaar meer beschaving gevonden wordt, te laten komen. Men was er mede tevreden, ook stemde men toe, de bezolding te verhoogen. In de maand November kon ik een schoolonderwijzer in *Dourmillouse* en ook een in *la Combe* plaatsen. Ik had hun eenig onderwijs in het fransch en het zingen medege-deeld, en hoopte dat, terwijl zij anderen menschelijke wijsheid leerden, zij voor zich zelve de kennis van den weg der zaligheid erlangen, en deze in hun eigen land vervol-

gens zonden aanwijzen. Met hetzelfde doel werd een derde naar *Triève* gezonden. God verhoorde mijne gebeden. In de lente gingen deze drie jonge lieden naar hun vaderland terug, vol verlangen, de blijde boodschap ook aan hunne landgenooten bekend te maken."

Het was reeds veel gewonnen, schoolmeesters te hebben gevonden; maar nu ontbrak er nog een schoolgebouw, vooral te *Dourmillouse*, waar het getal der schoolieren het grootst was. NEFF stelde voor, een vertrek tot schoolhouden in eene soort van schuur, die der gemeente toebehoorde, in te rigten. Zoodra deze voorslag aangenomen was, ging hij zelf met de verstandigste boeren aan het werk. Ieder huis zondt tot het gemeenschappelijk werk één' man, en een' ezel tot aanvoering der bouwstoffen, want wagens kent men in deze streken niet en zijn ook niet te gebruiken. In eene week was het muur- en metselwerk van het nieuwe schoolvertrek gereed.

De afstand der onderscheidene kerken,

(men zie bladz. 17) waarin NEFF diende te prediken, maakte het hem ondoenlijk dezelve veelvuldiger te bezoeken. Om dit gebrek eenigermate te vergoeden, bewoog hij eenige gemeenteleden zeven exemplaren der » *Predikatiën van Nardin.* » uit *Parijs* te ontbieden. Maar ieder exemplaar, uit vier deelen bestaande, koste vijftien franken, eene in die streken belangrijke som! Zij werden, » schrijft NEFF, » in den beginne tamelijk onverschillig ontvangen; maar nadat ik zelf hun eenige leerredenen voorgelezen had, wenschte ieder ze te hebben. Dewijl het geld hun ontbrak, sloeg ik voor, dat vier huisgezinnen zich vereenigen zouden, ter aanschaffing van de vier deelen; ook beloofde ik hun het geld te zullen voorschieten. Op deze wijze vonden de door mij aangeprezene boeken vele liefhebbers, zoodat ik genoodzaakt was nog een tweede en een derde bezending te laten komen. In *la Combe* kocht men aanstonds twee exemplaren. Zekere familie wenschte twee deelen voor hare rekening overtenemen, maar het

ontbrak hun, ofschoon zij de gegoedste lieden van het dorpje waren, aan gereed geld. De vader des huisgezins wilde zich daarom terug trekken. Hoe? Zeide een zijner zonen, wilden wij niet een varken koopen? Welaan, dat wij dit achterwege laten; dat boek zal ons meer nut aanbrengen. En, voegde een der dochters er bij, wij kunnen immers een geitenbok mesten, dat is voor ons even goed. Koop maar die leerredenen, vader! Ja, ja, riepen allen uit eenen mond, die leerredenen! Het zal ons daarom aan soep niet mangelen. Het zij zoo, hernam de vader; dewijl gij allen het daarin zoo eens zijt, is het mij ook wel.

• In *Dourmillouse* was ik zelf getuige van soortgelijke tooneelen. Zeker jongman, op wien vroeger niemand veel oog had, zeide, terwijl hij twee deelen kocht: ik wil nu in de steenkuilen werken en zooveel verdienen, als mij nog ontbreekt, om ze geheel te betalen. Anderen zeiden: in de lente gaan wij naar *Provence* en helpen daar de herders; daarmede verdienen wij vierentwigtig

franken. Na aftrek van de reispas en het reisgeld houden wij nog zooveel over, om een exemplaar der Predikatiën te koopen. Het is des te aandoenlijker te zien, hoe deze arme lieden met blijdschap hun penningske voor zulke dingen over hebben, dewijl hier het koper bijna gewaardeerd wordt als elders het goud, en vele huisgezinnen hun soep zonder zout, zelfs verscheidene zonder brood eten."

De ijver, waarmede deze arme bergbewoners een schoolvertrek gebouwd en zich stichtelijke boeken aangeschaft hadden, de vlijt waarmede zij de godsdienstoefeningen waarnamen; dat waren aangename teekenen, die zelfs in den omtrek niet onopgemerkt bleven. In de katechizatiën bespeurde ~~NEFF~~ nog weinig vrucht.

Bedroefd over den toestand zijner jonge lieden, zocht hij hun op zekeren avond, nadat zij onderwezen waren, in tegenwoordigheid van vele volwassenen, regt te doen gevoelen, hoe weinig zij nog bereid waren, om op het aanstaande Paaschfeest het H. Avondmaal

te vieren (1). » Ik gaf mijn smart-gevoel den vrijen loop en hield hun in de sterkste uitdrukkingen de hardheid hunner harten en hunne ligtzinnigheid voor, en zeide hun, hoe akelig mij de gedachte was, dat alle mijne bemoeijingen geen ander gevolg zouden hebben, dan hunne verantwoording te verzwaren. Ik weet niet meer, wat ik al zeide; maar na het gebed bleven allen nog een tijd lang op hunne knieën liggen. Daarop ging ik zwijgend bij het vuur zitten, want ik had er niets meer bij te voegen. De diepste stilte heerschte in den stal, waar wij zamengekomen waren. In een viendeeluurs deed niemand den mond open, en toen droop de een na den ander weg, zonder een woord te uiten. Eenige jonge lieden kwamen nog bij mij in de keuken. Het was de eerstemaal, dat ik hen getroffen zag.»

Op zijn terugweg door het dal hield NEFF in alle gehuchten stichtelijke toespraken. Na

(1) Men houde hier en op meer plaatsen in het oog, dat in Duitschland en ook elders de belijdenis zeer vroeg, op het veertiende en vijftiende jaar, reeds afgenomen wordt.

in *Queijras* een bezoek afgelegd te hebben, keerde hij naar *Freyssinière* terug. » De eerste persoon, verhaalt hij zelf, dien ik aantrof, was vriend B., in de nabijheid van den weg werkende. Met een opgeruimd gelaat kwam hij bij mij, en zeide, mij de hand reikende: » zijt welkom! Men verlangt regt naar uwe terugkomst; nu geloof ik zult gij met zegen kunnen arbeiden. Sedert gij ons verlaten hebt, ben ik telken zondag in *la Combe* geweest; men omsingelt mij aanstonds, om mij raad te plegen, of eenige woorden van mij te hooren; maar helaas! ik ben niet in staat om hun veel mede te deelen.”

Bij het binnentreden van het eerste dorpje der vallei, merkte hij, hoe levendig de lieden getroffen waren en hoe verder hij kwam des te belangrijker werd het tooneel. Hij werd met de hartelijkste bewijzen van vreugde ontvangen, ofschoon hij slechts drie weken afwezig was geweest. Op deze blijde ontvangst volgden tranen van weemoed en vooral wenschte men zijne teregtwijzingen.

Ik moest, zoo schrijft hij, mij zoo lang ophouden, dat ik drie dagen noodig had, om te *Dourmillouse* te komen. Toen ik derwaarts wilde opgaan, zag ik uit de diepte van het dal eenige lieden, die naar beneden klommen, ten einde mij in *la Combe*, waar zij mij nog meenden te vinden, op te zoeken. Ik gaf hun door teekenen te kennen, dat zij terug keeren zouden, maar zij kwamen alle beneden bij mij, zeggende: zij konden niet altijd met mij gaan, zoo dikwijls zij dit gaarne zouden willen.

Op dienzelfden avond geschiedde na de godsdienstoefening het onderzoek met de aan te nemen ledematen; en daarop hield hij nog eene vergadering, die talrijk bezocht werd. Nu zag hij zelf met hoeveel belangstelling jongelingen en jonge dochteren de waarheid onderzocht hadden en welk een diepen indruk dezelve op hen had gemaakt. De laatsten beweenden luide hare langdurige onverschilligheid jegens het Evangelie. Op deze wijze, verbaalt NEFF, werdt de nacht van Groene-donderdag, dien het Lam Gods

door Zijn zielelijden geheiligd heeft, doorgebragt.

Den volgenden dag ging NEFF vroegtijdig naar *la Combe*, dat beneden in de vallei ligt, om ook daar hen die belijdenis wenschten afteleggen, te onderzoeken. Toen ik, schrijft hij, om tien uur in de nieuwgebouwde kerk trad, vond ik reeds alle de dalbewoners aldaar verzameld. De katechizanten, niet minder dan honderd, zaten regt tegen over den predikstoel. Ik sprak tot hen over de woorden 1 Petr. II: vs. 2. » Als nieuw geborene kinderen zijt zeer begeerig naar de redelijke onvervalschte melk, opdat gij door dezelve moogt opwassen.» De toehoorders waren zeer getroffen. Hetzelfde werd des namiddags ook opgemerkt, en toen op den eersten Paaschdag het Avondmaalgevierd werd, was de kerk niet minder vol dan bij de inwijding. Ook des avonds en tot diep in den nacht zocht hij nu aan deze, dan weder aan eene andere plaats te leeren, te troosten en te vermanen, zoodat hij betuigde, in die acht dagen en nachten geene dertig uren te hebben geslapen.

Over de hartelijke opgewektheid dier te voren zoo onverschillige menschen verblijdde de evangeliedienaar zich innig. »De rotsen,» schrijft hij, »en de gletschers, (de ijsbergen) alles scheen te leven en mij vrolijk aan te zien. Het woeste land werd mij lief en aangenaam, sedert ik het van broeders in den Heer bewoond rekende. Ik weet het wel, dat in de lente meer bloesems, dan vruchten in den herfst zijn, en dat er meer schijn dan wezen is, zoo als een steen in den gloeiende oven ook voor een brandende kool wordt aangezien. Evenwel denk ik, dat het een werk van God is; Hem zij lof en eer door Jezus Christus in eeuwigheid, Amen.»

Aan de vruchten kent men den boom. NEFF maakte zich de gelegenheid ten nutte tot oprigting van een Bijbelgenootschap. Men telde in alle dorpen de voorhanden zijnde Bijbels en N. Testamenten, en eene lijst, nopens de bestaande behoefte, werd er opgemaakt. Vóór de oprigting van het Bijbelgenootschap bevonden zich in de geheele vallei slechts twaalf Bijbels en een

klein getal N. Testamenten, en deze in eenen zeer slechten toestand. Sedert had zich ongeveer de helft der huishoudingen van den Bijbel voorzien. Nu werd ook voor de behoefte der overigen gezorgd, en hun ter betaling een crediet van twee tot drie jaren geopend; want daar te lande kan men aan wekelijksche bijdragen niet denken; de bewoners van die streken verdienen slechts eenig geld, ten tijde als het vee verkocht wordt; overigens hebben zij dikwijls het geheele jaar geen penning, over welke zij beschikken kunnen.

Dit was het niet alleen, ook op de zeden merkte men, dat de godsdienstige opgewektheid heilzaam werkte. » Den 6 Mei, schrijft NEFF in zijn dagboek, kwam ik te *St. Laurent*. Ook hier zag ik verbetering in gedrag. Ofschoon slechts weinige Protestanten hier wonen, zoo heeft toch hun voorbeeld reeds op de veel talrijker Roomschegezinden gewerkt. Hunne speelzucht, en hunne tot een spreekwoord geworden dronkenschap, is merkelyk verminderd; men hoort bijna

niet meer van bloedige twisten, die te voren in deze vallei zoo dikwijls voorvielen. Zondags den 10 Mei, op den dag der belijdenis aflegging, zag men slechts eenen Protestant in de kegelbaan. Eenige inwoners van een nabij gelegen dorp gaven te kennen, dat als deze mensch (zij bedoelden den Predikant) dikwijls hier kwam, dan zouden de herbergiers weldra niets meer hebben te verdienen."

Ofschoon het herderlijk werk hem volop bezigheid verschafte, wist hij echter nog eenigen tijd uit te zuinigen, om zich met hunne tijdelijke belangen bezig te houden. In *Dourmillouse* verzuimde men de sterk afhellende weidelanden te bevochtigen, waarom zij dikwijls geheel verdroogden. Reeds in het vorige jaar had NEFF tot hen gezegd: » Gij handelt daar met de beek, even als met het water des levens. God geeft u beide in overvloed; maar uwe harten zoowel als uwe beemden zijn dor en versmachten."

En nu bragt hij het door eigen voorgang en doelmatig bestuur zoo ver, dat oude ka-

nalen opgegraven, nieuwe aangelegd en de landen bevochtigd en vruchtbaar gemaakt werden. Ook in het verbouwen van aard-appelen, het voornamelijk voedsel der inwo-ners te *Freyssinière* en *Quéyras*, bragt hij door teregtwijzingen en eigen voorbeeld groo-te verandering, zoodat men door het dieper omgraven van den grond, door het wijder nit-eenzetten der poot-aardappelen, en door vlijtig wieden en schoonhouden vervolgens veel ruimeren oogst dan te voren verzamelde. Insgelijks bragt hij door veel er over te spre-ken, het zoo ver, dat zij onderscheidene voor de gezondheid bevorderlijke verande-ringen in het bouwen der huizen bewerk-stelligden, en de stallen, die hun gedurende den winter tot woonvertrekken dienden, zindelijker hielden.

Alle deze bemoeijingen hadden hem de achting en liefde dezer bergbewoners ver-worven. Zij leverden ook het duidelijkst bewijs tegen het, ook in de Boven Al-pen, algemeen gevoelen, dat men niet met ernst zijne zaligheid bevorderen kan, tenzij

men deswege zijn tijdelijk beroep verwaarlooze.

Ofschoon men zich wel eens verbeeldt, dat Godsdienstige opgewektheid en warmte wetenschappelijke vorming en menschenkennis vergoeden kan, zoo geloofde NEFF, dat, om met goed gevolg voor het rijk van God te kunnen werken, bij een' christelijken zin en godzaligen wandel ook een gezond oordeel en een zekere graad van beschaving gevorderd werd; en deze overtuiging was gedurende zijn verblijf onder deze van alle beschaving zoo ver verwijderde menschen nog meer versterkt.

» Eene menigte van onze jonge mannen, dus schrijft hij den 2 Junij 1826, schijnen vervuld te zijn met de begeerte om de waarheid, waarmede zij bestraald waren, verder uit te breiden. Eenigen hunner waren reeds begonnen kleine bijeenkomsten te houden; maar hunne onwetendheid verhinderde hunnen ijver of gaf aan denzelfven eene verkeerde rigting en zoo stichteden zij met den besten wil slechts weinig goeds.»

» Bijkans niet een onder hen was er, die het Fransch vloeiend las; noch minder een, die deze taal (zijnde die des lands) volkomen verstond. Ik zag wel, dat het goede zich niet alleen niet vermeederen, maar zelfs niet staande zou kunnen houden, indien ik te eeniger tijd genoodzaakt zou zijn, deze streken te verlaten. Ik besloot derhalve, na rijp beraad, de kundigste en vroomste jonge lieden der verschillende gemeenten, en wel voornamelijk hen, die zich tot het schoolonderwijs vormen wilden of reeds daartoe gevormd waren, in eene school te vereenigen. Dit plan deelde ik mijnen vrienden te *Genève* mede, die beloofden een gedeelte der onkosten te dragen.»

» Het pastoriehuis te *Dourmillouse* diende tot schoolgebouw, en in November 1825 werd met het onderwerp een begin gemaakt. De tijd onzes te zamenzijns was zeer beperkt, want met de lente moest ieder tot zijn werk terug keeren. Wij verdeelden den dag in drie deelen, Van dat de dag aanbrak tot elf uur, van twaalf uur tot schemeravond,

en daarop nog tot tien of elf ure. Zoo konden wij dagelijks veertien tot vijftien uren tot het leeren besteden. De oefeningen in het lezen, schrijven en rekenen namen den meesten tijd weg; aardrijkskunde en vierstemmig gezang dienden tot verpozing. De meeste volwassene inwoners van het dorp waren hierbij tegenwoordig. De kinderen werden afzonderlijk door eenen meester onderwezen. Dewijl de jonge meisjes op deze wijze van alle opleiding verstoken waren geweest, zoo rigtte ik voor haar eene avondschool op ter plaatse, waar des daags de kinderen school hielden.

» Daar hij steeds er op uit was om het verstand zijner kweekelingen te ontwikkelen, deelde hij meergevorderden nog onderwijs mede in natuur- en landmeetkunde, welke wetenschappen zij te voren niet eens bij name hadden gekend. Hij moest zich van de eenvoudigste middelen bedienen, om verstaanbaar te worden. Eene houten met eene as voorziene bol, op welke hij de noodige teekens gemaakt had, eenige aard-

appelen, het kaarslicht en dikwijls de hoofden zijner leerlingen, dienden hem, om, hun de beweging der aarde en der hemelsche lichamen begrijpelijk te maken.

» Deze nieuwe kundigheden wekten hunne geestvermogens veelzijdig op, en zij schenen nu ook met betrekking tot het verstand, nieuwe menschen geworden te zijn. Bij het onderrigt in de aardrijkskunde legde hij zich er op toe, hun op de kaart, die zij nooit gezien hadden, de landen en plaatsen aan te toonen, maar hen ook met het uitwendig voorkomen, de gebruiken, de geschiedenis en den godsdienstigen toestand van ieder volk bekend te maken. Toen konde ik het eerst, zegt hij, verklaren, waarom zij dus ver in het Zendelingswerk zoo weinig belang gesteld hadden; want dewijl zij in het geheel geen denkbeeld hadden van vreemde volken, zoo begrepen zij niets van hetgeen zij daarvan hoorden verhalen. Maar na dat zij weten, welke de volken zijn, van wie men spreekt, vertoont zich ook in plaats van de vorige onverschilligheid eene even

levendige deelneming aan de Zendelingszaak, als bij andere Christenen.

» Onze overige levenswijs gedurende dezen leeftijd was bijna dezelfde als die der andere bergbewoners. Wij hadden insgelijks gezorgd een voorraad van ingezouten vleesch te krijgen en roggenbrood, dat men naar lands wijze in eens voor den geheelen winter bakt. De dorpbewoners leverden ons het hout en herbergden de kweekelingen om niet. Ik ben God groote dankbaarheid verschuldigd voor den zegen, waarmede Hij deze onderneming bekroond, en voor de kracht die Hij mij verleend heeft, om de inspanningen die het mij veroorzaakte, te verdragen. Moge Hij ook mijne zwakheden dragen, of nog liever mij daarvan bevrijden, en mij het onwaardigbaar geluk schenken, Hem te dienen, tot aan het einde mijns levens.»

In de volgende lente verstrooiden zijne leerlingen zich weder. NEFF geeft van deze scheiding aan eenen weldoener dezer school het volgend verslag:

den 1 Junij 1826.

Met den winter moest ook onze school ophouden; en dewijl dat saisoen in dit jaar vroeg verdween, zoo werden mijne kweekelingen reeds om Paschen tot den veldarbeid geroepen. Hun henengaan heeft in de harten der dorpeligen eene zichtbare ledigheid gemaakt, want deze hadden hen als hunne kinderen lief gekregen. Elk huisgezin had een van hen willen herbergen.

Op den avond voor de afreis gaven ons de jongelieden van het dorp een afscheidsmaal van wild, hetwelk zij zelve geschoten hadden. Ongeveer dertig jonge mannen namen aan den maaltijd deel. Het aangename gevoel der broederlijke liefde en het smartelijke der aanstaande scheiding wisselden elkander af. Toen kort voor het afscheid een der aanwezigen de opmerking maakte: daar is nu een aanmerkelijk aantal jeugdige vrienden te zamen, maar het is niet waarschijnlijk, dat wij ooit weder zoo te zamen zullen zijn; zoo nam ik uit deze

woorden aanleiding om haa te herinneren , dat wij eens allen te zamen in den hemel elkander wederzien zouden , als wij in het volgen van den Heere Christus getrouw waren. Ik sprak daarop nog iets over den tijd , dien wij met elkander doorgebracht hadden , en dat allen dien zóó niet besteed hadden , als wel had behoord. De tranen liepen over de wangen , en na het gebed bleef men nog lang in diepe stilte staan. Den volgenden morgen vroeg trok ieder zijnes weegs naar zijne woonplaats. Maar in *Dourmillouse* bleef de door het afscheid ontstane ledigheid en eene aangename herinnering , die niet schielijk uitgewischt worden zal , terug."

Een bezoek bij de Waldensen in Piemont.

In den zomer van 1826 bezocht NEFF de naburige Waldensen van *Piemont* , waartoe hij door eenen vriend , den predikant BLANC , was uitgenoodigd. Hij verhaalt daarvan het navolgende: » Ik verliet *Arvieux* den 6 Julij en beklom den bergtop *de la Croix* , in de

nabijheid van den *Monte Viso*, welke ver achter *Milanen* in het gezicht is. Ik zal den indruk niet beschrijven, die het verhevene gezigt, dat zich hier voor mijne oogen opende, op mij maakte. De bajert van rotsen en ijbergen, waarin men zich bevindt, de valleijen van *Piemont* aan de voeten en de in onafzienbare verte zich uitstreckende vlakten van *Italie* brengen elken beklimmer der Alpen in verbazing, en deze vermeerderd nog, als zich met het gezicht van de schoonheden der natuur ook nog bij hem de herinnering aan alle de daden en werken des roems en der kunst paart, welke deze fraaije landstreek hem in het geheugen terug roept. Doch de gevoelens van den Christen zijn nog van geheel anderen aard. Niet de verhevene natuur, niet de daden vol roem, niet de werken van zooveel kunst; eene andere gedachte bezielde mij en wierp een naren sluijer over de lagchende landouwen van *Italie*; de gedachte aan de aldaar heerschende magt der duisternis, aan de dubbele slavernij des bijgeloofs en des zedelijken

verderfs. Heer Jezus, Gij licht der wereld! riep ik uit, zult Gij ook niet voor dit volk opgaan? Ei gij verachte valleijen, bevochtigd met het bloed zoo veler martelaren, zijt gij voor altijd verdord? Gedenk, o Heer! naar uwe barmhartigheid aan dezelve en rigt uwen kandelaar in dezelve wederom op; verlevendig den heiligen ijver der vaderen weder in de harten der kinderen, dat zij hun verwoest erfdeel weêr bezitten.

» Met haastigen tred klom ik nu op een in graniet uitgebouwen voetpad naar beneden langs de *Pelisse*, die de eene watterval na de andere vormt. Op dit voetpad daalt men drie uren lang altijd naar beneden tot *Boby*, waar men de eerste kastanjeboomen aantreft, wier vruchten zeer dikwijls het *Manna* der vluchtende Waldensen waren. Alles zegt het u, dat een onderdrukt volk hier woont. Geen voetgrond ligt er onnut; de steile wanden der bergen zijn met kleine velden bedekt, wier aarde door middel van muurwerk er op gehouden wordt en meestal op den rug der menschen er opgebracht is.»

* Liefelijk groen tooit de landstreek, welke een schilderachtig gezigt oplevert. Het frissche plantenleven in deze valleijen steekt grootendeels af bij de kale rotsen der Fransche Alpen-valleijen. De inwoners, bijna alle Waldensen, zijn arm en eenvoudig van zeden. De afgelegene dalen schijnen gemaakt tot eene schuilplaats voor ware vroomheid. Van *Boby* komt men te *Villard* al dalende, en van daar in het stadje *Latour*, hetwelk men als de woonplaats van het Waldenseland beschouwen kan. Hier heerscht reeds meer weelde. Bij mijne aankomst te dier stede liep mij eene vrouw te gemoet met de vraag, of ik niet uit *Frankrijk* kwam? Ik zeide van ja. Zijt gij dan de Heer NEFF? Ja die ben ik. Nu dan gelieft gij met mij te gaan. Zij nam mij bij de hand en bragt mij in een huis, waar ik vriend BLANC met zijne familie aantrof. Zijne moeder was het geweest, die mij geroepen had. Men ontving mij als of ik een oude bekende was."

De beide vrienden bezochten nu verscheidene gemeenten in dit dal. NEFF verhaalt

er van: » *St. Jean*, het diepst liggende der Waldenser valleijen, strekt zich ten deele uit tot in de vlakte. De luchtstreek is zeer warm, de grond vruchtbaar; men vindt hier reeds de Italiaansche wijze om het land te bouwen.»

» Boven de korenvelden ziet men wijnranken en boven deze prijken nog moerbezieboomen, zoodat de grond terzelfder tijd drie vruchten, koorn, wijn en zijde opbrengt. Deze overvloed echter maakt de inwoners week, die ook veel ijdelers zijn, dan die der andere valleijen. Te *St. Jean* zijn er geene eigenlijke dorpen; ieder huis staat op het daarbij behoorende land.»

De beide Predikanten traden in de kerk te *St. Jean* op, en hunne leerrede maakte diepen indruk. Men had hen verzocht de namiddag-godsdiensdienst kort te maken, dewijl naderhand eene danspartij gehouden en naar de schijf geschoten zou worden. Uit hoofde van de beide bezoekende geestelijken werd het bal uitgesteld en het schieten tot na de godsdiensstoefening opgehouden. Nadat zij

nog verscheidene gemeenten en andere valleijen bezocht en in *St. Jean* eenige inrigtingen ter godsdienstige opleiding hadden gemaakt, moest NEFF weder aan de terugreis naar zijne geliefde gemeente denken. Op dezelve bezocht hij nog de Predikanten, door wier gemeenten hem zijn weg voerde, en verliet *Piemont*, bedroefd over het verval in de godsdienst bij deze menschen; ofschoon het daar gestrooide zaad niet geheel op rotsen of bij den weg schijnt gevallen te zijn, want ijver, belangstelling en trouw vasthoudende aan de waarheid, die in Christus is, schijnt daar sedert toegenomen te zijn.

*In welke betrekking stond NEFF tot
Roomschgezinden?*

Zelfs op Roomschgezinden, die in aanmerkelijken getale in de Protestantsche valleijen verstrooid wonen, zocht de ijverige man te werken. Hij laat zich daarover dus uit: » De verlostcn, die den troon van

God en het Lam omringen, zijn gekomen uit alle geslachten, tongen en natien. En toch zijn er landstreken, die dus ver van den rijkdom der Goddelijke genade schijnen uitgesloten te zijn. Om nu niet van de volken, aan welke het Evangelie nog niet verkondigd is, te spreken, heeft hetzelfde een zeer beperkten invloed op die kerk, welke zich met zelfbehagen de *Apostolische* en *Algemeene* noemt. Evenwel in onze Alpen heeft de Heer ons de vreugde doen beleven, hier en daar gebrokene bakken, die geen water geven, verlaten te zien, en zich tot de zuivere bron des levenden waters te begeven. Wij hebben wel is waar weinig toegang in hunne huizen, en een Protestant, inzonderheid een Geestelijke, ontmoet vele hinderpalen, als hij hun het Evangelie verkondigen wil; want behalve de vooroordeelen, waarmede zij hem hooren, is het bijna onmogelijk een godsdienstig gesprek met hen te houden, dat niet in een twistgeding ont-aardt, en zelden naar het doelleidt. Bovendien worden in deze bergstreken jonge, on-

verdraagzame Priesters gezonden, wie in de scholen, waarin zij hunne opleiding hebben ontvangen, de grondstellingen der Jesuiten diep ingeprent zijn; terwijl deze en gene gebeurtenissen, b. v. het onlangs gevierde eeuwfeest der Hervorming, het hunne bijgedragen hebben, om deze reeds bijgeloovige en onverdraagzame landlieden nog meer te verbitteren.

Te *Champsor*, waar de Protestanten de kleinste helft uitmaken, en te midden van een ruw, woest en bijgeloovig volk wonen, schroomden verscheidene van onze jonge lieden niet voor de waarheid openlijk uit te komen. Hun gezond verstand en de H. Schriften waren hunne wapenen. Een Roomsche Geestelijke bezocht dikwijls eenen dezer jonge mannen, en vroeg denzelfden eens: waarop dan wel de Protestanten hun geloof konden gronden, dewijl zij geen gezag daarvoor hadden? Op den Bijbel, antwoordde het jonge mensch; want indien de Apostelen onfeilbare opvolgers zouden hebben, dan ware het in het geheel niet noodig geweest,

dat zij ons iets schriftelijks nalieten enz. En, hernam de Geestelijke, waardoor kunnen u de Apostelen meer geloof inboezemen, dan hunne opvolgers? Zij waren vervuld van den H. Geest. — Dat zijn wij ook. Gij, geïnspireerd? Ja, dat zijn wij. Waarom hebt gij dan zoo vele scholen en akademien? — Op een' anderen tijd legde die Roomsche Priester eene geloovige vrouw uit *Gueyras* allerlei vragen voor, haar geloof en hare hoop betreffende; dewijl zij nu elke vraag van hem daarmede beantwoordde, dat zij den Verlosser noemde, verloor de Priester zijn geduld en zeide: altijd slechts Jezus Christus, en wederom Jezus Christus; gelooft gij dan, dat Jezus Christus ons alles is? Maria, zoo heette zij, antwoordde met hare gewone zachtheid: ja, want Hij is ons geworden van God tot wijsheid, tot regtvaardiging, tot heiligmaking en tot verlossing; wat is er meer noodig? — Eenige dagen daarna zocht hij in tegenwoordigheid veler toehoorders te bewijzen, dat niet alle zonden, doodzonden konden zijn. Nadat hij lang

daarover gesproken en door vele vergelijkingen de leer van vagevuur en den aflaat enz. had getracht aan te bevelen, verzocht hem evengenoemde Maria, haar toch eens te zeggen; of de zonde van Adam eene doodzonde, of eene vergeeflijke geweest ware? Verrast door deze vraag, welker gevolgtrekking hij doorzag, stelde hij het antwoord uit tot eene volgende keer.

Het benedenste gedeelte der vallei *Freysinière* is grootendeels van Roomschegezinden bewoond, die eene kerk en eenen Priester hebben, die even zoo onwetend als dweepziek is; intusschen zijn deze Roomschen zelve welligt de verdraagzaamsten uit het geheele Departement. Reeds in de XIIe en XIIIe eeuw onderscheidten zij zich door hunne verdraagzaamheid jegens de Waldensen, en werden dikwijls met dezelve veroordeeld, dewijl zij de ketters voorthielpen. Zelden predik ik in het dal, zonder dat eenigen van hen de Godsdienstoefening bijwonen. Als men de vallei inkomt ligt daar de, in vele verstrooid liggende boerderijen

verdeelde, gemeente *Champsellaz*. In dezelve vindt men slechts weinige Protestantsche huisgezinnen. Een dezer familien, de aanzienlijkste en rijkste van allen, werd, sedert het hoofd derzelve met den Predikant een verschil gehad had, voor Roomsch aangezien. Zij hadden opgehouden de Protestantsche Godsdienstoefening bijtewonen, de oudste zoon was met eene Roomsche vrouw in het huwelijk getreden, en alle leden derzelve bezochten de mis. Toen de kerk te *Freysinère* ingewijd werd, kwam met eene menigte Roomschen ook deze afvallige huisvader met zijne beide jongere zonen de plegtigheid bijwonen. De beide laatsten bezochten sedert wederom onze school te *Dourmillouse*; doch de oudste zoon en zijne vrouw waren geheel anders gezind, zij gingen altijd uit het huis, als zij mij er zagen binnenkomen. Ik dacht niet meer aan hen, toen in den vorigen winter onze vriend G. van *Triève* dezen, naar het Roomsche overhellenden, verzocht, hem naar *Palon* te vergezellen, waar hij eene Godsdienstoefening moest hou-

den. De redevoering en gebeden van onzen G. troffen hem zoo zeer, dat hij aanstonds bij zijne te huiskomst aan zijne vrouw verklaarde, dat zij beide verloren zouden zijn, indien zij geenen anderen weg insloegen. Zijne vrouw bood niet veel tegenstand; en, toen ik hen het eerst daarop bezocht, stond ik versteld over de plaatsgevondene verandering. Deze anders zoo ruwe en woeste menschen kwamen bij mij met oogen vol vreugde en liefde. Van dien tijd af bezocht de man weder de openlijke, de vrouw, in den beginne slechts, de huisselijke bijeenkomsten bij de bureu, tot dat ook zij bebesloot de eerstgenoemde bij te wonen, en sedert niet weder uitgebleven is, ofschoon zij van wege den Priester en hare bloedverwanten veel te lijden had, die zich te voren beroemd hadden, door haar eene Protestantsche familie weder in den schoot der kerk te hebben terug gevoerd. Ofschoon zij een uitgestrekt goed en vier kleine kinderen heeft te verzorgen, zoo weet zij evenwel nog tijd te vinden, om in den Bijbel te lezen,

geheele afdeelingen uit het N. Testament en vele liederen van buiten te leeren, en burens te bezoeken. Sedert dien tijd beginnen ook anderen onze zamenkomsten en zelfs de dikwijls verwijderde openlijke godsdienstoefeningen te bezoeken. Het voornaamste middel dezer opgewektheid onder de Roomschen is, behalve Maria, een ander Protestant, die geene gelegenheid laat voorbijgaan, om voor de waarheid getuigenis af te leggen. Door hem zijn vele Roomschen met N. Testamenten, Bijbels en andere godsdienstige geschriften voorzien geworden.

Eenige jonge lieden van *Champsellaz*, die reeds eenigen tijd den Priester verdachtig waren voorgekomen, pleegden hunne met gelijkkluidende plaatsen voorziene N. Testamenten mede ter kerk te nemen, en gedurende de predikatie van den Pastoor plaatsen op te zoeken, die terecht wezen, hetgeen hij zeide. Dikwerf werden zij uitgenoodigd, openlijk hun gevoelen nopens het gehoorde te zeggen. De Priester, zulks vernemende, verzocht hen eens in de kerk hunne beden-

kingen hem in het aangezicht en niet achter den rug voor den dag te brengen. Zij hielden hem bij zijn woord. Doch deze openbare redekavelingen schenen hem weldra zoo gevaarlijk, dat hij zelf er weder een einde aan maakte; kort daarna werd hij naar elders verplaatst. Zijn opvolger, een ruwe en blinde ijveraar, zal den overgang van menigeen slechts bevorderen. Eene andere omstandigheid droeg ook nog bij, deze overhelling tot de Protestantsche Godsdienst te vermeederen. Eene zuster onzer Gemeente werd ziek. Zij was de moeder des jongmans uit *Champsellaz*, die zoo veel bijgedragen had tot de in zijne Gemeente voortgebragte godsdienstige opgewektheid. Haar ziekbed werd omringd door Roomschegezinden. Toen zij haar einde reeds nabij was, maar nog vol des levens, dat met Christus is verborgen in God, stichte zij door haar geloof, haar geduld en hare christelijke blijdschap allen, die haar in hare laatste lijdensuren zagen. Des avonds voor haren dood hield ik in een naburig

huis eene zamenkomst, en 's avonds, toen zij ontslapen was, eene tweede in het vertrek, waar haar lijk. op den vloer in een doodkleed gehuld, naar landswijze, neergelegd was. Bij deze talrijk bezochte zamenkomsten waren meest Roomschen aanwezig. Des volgenden daags vond de lijkstatie plaats. Bij het graf hield ik nog voor Roomschen en Protestanten, die het lijk gevolgd waren, eene redevoering. Onderscheidene der eersten, inzonderheid de aanverwanten van Maria toonde hun verlangen, met de waarheid nader bekend gemaakt te worden. Een arm blind man uit het naburig dorp laat zich in onze bijeenkomsten brengen, en wordt niet moede, God te danken, dat hij zijn heilig woord hooren kan.

*De laatste werkzaamheden van NEFF
in de Boven Alpen.*

NEFF pleegde hun, die hem met geldmiddelen in de oprigting van scholen on-

dersteunden, berigten over den voortgang zijner verrigtingen mede te deelen. Wij geven hier het afschrift van een dezer brieven, die ons met het gezegend gevolg zijner ondernemingen bekend maakt.

Dourmillouse den 14 Januarij 1827.

Op mijn laatste reis naar *Guillestre* vond ik uwen lieven brief, voor welken, zoo als ook voor alle uwe bemoeijingen, die gij voor onze arme Alpen bewoners u wel wilt getroosten, ik U mijnen hartelijken dank betuig. Aan de grootmoedigheid van onze vrienden hebben wij het dank te weten, dat onze school nu voorzien is met een houten vloer, met glasruiten, met banken en met een' ijzeren kagchel; terwijl alle andere scholen des lands, in donkere en vochtige stallen gehouden worden, waar de scholieren, in de mest wadende, gedurig gestoord worden door het gepraat der menschen en het geblaat der dieren, en steeds genoodzaakt zijn hunne schrijfgereedschappen

tegen de hoenders en bokken, die over de tafels omstappen, en tegen het van het dak afdruppelend roetwater te beschermen. In de pastorie houd ik met de kweekelingen school. Het zijn ongeveer twintig jongelingen uit verschillende gemeente. Van de kweekelingen, die door mij in den vorigen winter gevormd zijn, zijn reeds twaalf werkzaam, een in *la Drome*, twee in *Triève*, twee in *Champsor*, twee in *Queyras*, en vijf in de vallei van *Frèyssiniere*. Zij bedienen zich van een woordenboek, om die Fransche woorden te verklaren, welke hunne scholieren niet verstaan. Zij geven ook onderwijs in taal- en aardrijkskunde, eene te voren in deze valleijen ongehoorde zaak.

Wij zijn tegenwoordig als begraven onder meer dan vier voet hoogen sneeuw, reeds sedert den 1sten November. Juist nu jaagt een stormwind den sneeuw al dwarrelende rond. Naauwelijks kan men uit het huis gaan. De wegen zijn door den sneeuw zoo onbruikbaar geworden dat ik niet weet, wanneer mijn brief op de post zal kunnen gebragt worden.

Gedurende de menigvuldige sneeuwvallen en de hevige winden in de twee laatste maanden des verloopenen jaars was de verbindtenis tusschen de onderscheidene valleijen zeer gestremd en gevaarlijk, terwijl van alle zijden lawinen (sneeuwvallen) neerstortteden, inzonderheid bij de toegangen naar *Dourmillouse*. Op een Zondag avond, toen de kweekelingen en onderscheidene andere lieden uit *Dourmillouse*, van *la Combe*, waar zij ter kerk geweest waren, weder naar huis wilden gaan, zouden zij bijna door eene lawine overstelpt geworden zijn. De sneeuwberg rolde aan eene gevaarlijke plaats tusschen twee troepen van kerkgangers naar beneden. Eenige seconden vroeger of later zou hij de kroon onzer daar wonende jeugd met zich in den afgrond gestort hebben. Maar de Heer, die over de baren der zee het gebied voert, zwaait ook den schepter over de sneeuw en ijsvelden, en beschermt zijne vrienden te midden des gevaars. Zelfs hebben onderscheidene dorpen gevaar gelooopen begraven te worden. Dikwijls heb

ik gezien, hoe onze, anders zoo geruste en zorgelooze, Alpbewoners vol angst waren. Er zijn ook maar weinige huizen in de drie dorpen dezer enge klove, die niet reeds door deze lawinen verwoest zijn geworden; en er is eigenlijk geene enkele plaats, waar men deswege geheel veilig kan zijn. Maar juist dit is het, waaraan zij de voortdoring van hunne Godsdienstige vrijheid en waarschijnlijk ook van hun leven hebben dank te weten, want indien hun land toegankelijker en bewoonbaarder ware, dan zou men hen uitgeroeid hebben, zoo als de andere Waldensen; en hun land, gelijk in *Val-Louise*, den onmenschenlijken dienaren der Inkwisitie overgegeven hebben."

Jong tot het werk eenes Evangelie Predikers geroepen, hard geworden door den arbeid en niet gewend aan de gerijflijkheden des levens, had NEFF de vele en groote moeilijkheden van zijn ambt acht jaren lang verduurd. Het ruwe luchtsgestel der Boven Alpen, de gedurige marschen en de ontberingen van allerlei aard schenen op

zijne gezondheid in het geheel geen invloed te hebben, in de drie eerste winters, die hij bij de Waldensen doorbragt. Eerst in den zomer van het jaar 1826 bespeurde hij eene toenemende zwakheid van de maag, waarschijnlijk veroorzaakt door het ongewone en grove voedsel, door zijne onregelmatige levenswijze, en welligt ook, zoo als hij zelfs geloofde, door de onzuiverheid der koperen potten en pannen, waarvan men zich in deze streken bediende. In den beginne lette hij naauwelijs op deze ongesteldheden, terwijl hij zich verpligt rekende op dien post uittehouden, waar zijne tegenwoordigheid zoo noodzakelijk scheen. Inzonderheid was het de wensch zijnes harten, gedurende den winter nog de kweekschool der schoolonderwijzers, die hij in het vorige jaar had ingerigt, te besturen. Maar de ijver waarmede hij dit onderwijs ter harte nam, vermoeide hem zeer, zoo als ook zijne bergreizen, welke hij over zes voet hoogen sneeuw, bij gedurige dwarrelwinden en over door lawienen overdekte

wegen ondernam. Aanhoudende maagpijn en ongeregelde spijsvertering noodzaakten hen tot ontberingen, die niet voegden voor iemand, die zich aan allerlei weder blootstelde en zoo veel werks verrigtte. Eindelijk, het was in het laatst van Maart, noodzaakte hem eene kwetsure aan de eene knie, om optehouden; hij had dezelve gekregen, bij gelegenheid dat hij de overblijfselen eener ontzettende sneeuwval overklommen wilde. Hij moest zes dagen blijven liggen, voor hij de terugreis van twaalf uren naar zijne kweekelingen te *Dourmillouse* konde ondernemen. Kort daarna, in het begin van April, scheidden zij, en NEFF begaf zich van *Dourmillouse* naar *Queyras*. Hij kon slechts kleine dagreizen maken; maar deze gelegenheid maakte hij zich al weder te nutte, om in alle dorpen bijeenkomsten te houden en in elke kerk onderscheidene malen te prediken. Eindelijk zag hij zich genoodzaakt in *Arviu* te blijven liggen, ten einde de door het reizen erger geworden knie en de maag, die geene zachte spijsen

meer konde verdragen, beter te verplegen. » Ik voelde, » zeide hij naderhand, sedert dien tijd eene schielijke afneming der krachten; voor het eerst ondervond ik regt, wat afmatting was, en zag in, dat het meer dan tijd was, geneeskundige hulp en verpleging te zoeken, welke deze bergbewoners met den besten wil mij niet konden verschaffen. » Op zekeren avond, dat hij zeer ongesteld ter neêr lag, omringden zij schreiende zijn bed en beklaagden hunne ongeschiktheid, om hem eenige verligting te verschaffen. Hij maakte van deze hunne geroerdheid gebruik, om met hen van geestelijke dingen te spreken, en zijne woorden troffen hen zeer. » O hoe gaarne, » zeide hij, toen hij van deze ontmoeting verhaalde, zou ik ziekte boven gezondheid, ongesteldheid boven welvaart van het ligchaam stellen, indien maar de inwendige mensch telkens zooveel daardoor aansterkte, als ik toenmaals. » Wij roemen in de verdrukking en achten het groote vreugde, wanneer wij in velerlei verzoekingën vallen. »

Het smarte hem zeer de gemeente *Arvieu* te moeten verlaten, ofschoon hij juist hier te voren veel tegenstand ondervonden had. Inzonderheid viel hem de scheiding van de familie P. . . . zwaar. » Ik zag mij genoodzaakt, zeide hij, hen te berispen wegens hunne te groote gevoeligheid en verkleefdheid aan zulk een broos schepsel. Intusschen kon ik dit te voren aan het Pausdom verkleefde huis, waar ik zooveel liefde en gastvrijheid ondervonden had, niet zonder diepe geroerdheid verlaten.»

Hij reisde van *Arvieu* weg den 27 April, vergezeld van twee vrienden. » Nadat wij, dus schrijft hij zelf, naauwelijks een uur hadden gegaan, troffen wij vier jonge lieden van *Dourmillouse* aan, die gehoord hadden, dat ik kranker geworden was, en gekomen waren, om naar mijnen toestand te vernemen. Zij hadden reeds een' weg van acht uren afgelegd, evenwel vergezelden zij ons tot *Guillestre*. Vóór het aanbreken van den volgenden dag ging een van hen vooruit naar *Freyssinière*, om mij een

paard te halen. Onder weg ontmoette hij een tweede gezelschap, bestaande uit de aanzienlijkste huisvaders, die ook van *Dourmillouse* gekomen waren, om mij in *Queyras* een bezoek te geven. Zij vervolgden hunnen weg, tot zij mij ontmoetten, en betuigden hunne groote vreugde, dat ik nog in hunne vallei komen wilde, waar men mij nentwege zeer bekommerd was."

Toen zijne krachten eenigermate hersteld waren, maakte hij er gebruik van, om nog de verschillende gemeenten van zijn kerspel te bezoeken. De Roomsche Priesters in de vallei van *Queyras*, die meenden, dat hij reeds voor altijd was heengegaan, hadden zich gehaast, het van den predikstoel hunnen gemeente leden aan te kondigen. Inzonderheid had de Priester van *Arviou*, die zich beroemde, hem door zijne bemoeijingen bij het Bestuur, verdreven te hebben, zijne gemeente opgewekt, om God te prijzen, dat hij dezen verscheurenden wolf, satansengel enz. uit hun midden verdreven had. Niettegenstaande deze uitroepingen ver-

lieten nog al meer leden zijne kerk. » Eindelijk, zoo verhaalt NEFF, kwam ik te *Triève* bij *Mons*, (1) en vond alles in eenen verblijdenden toestand. Een aanzienlijk getal zielen was nog toegedaan tot de kudde van den goeden Herder, en de ijver dezer nieuwelingen heeft ook die der ouderen opgewekt." Het was die menschen te doen, om het Christendom regt te leeren kennen en te beoefenen. Geene godgeleerde twistvragen stoorden aldaar den vrede; men leefde er in eenvoudigheid des harten.

Gedurende zijn verblijf te *Mons*, predikte hij iederen Zondag meer dan eens, en woonde dagelijks de avond-bijeenkomsten bij. Hij ontving vele bezoeken, want ieder wilde hem raadplegen; de inwoners van de meer verwijderde dorpen bragten rijdpaarden aan, ten einde hem het bezoeken van hunne patrijke Godsdienstige zamenkomsten mogelijk te maken. » Nog nooit, schrijft hij, had ik de velden zoo rijp voor den oogst

(1) Hier was de vroegere werkkring van den Heer NEFF. (Men zie bladz. 13).

gezien, als bij mijn tegenwoordig bezoek in *Triève*. Van alle zijden zocht men mij op. Gaarne had ik alle de volkrijke vallejnen door gewandeld. O hoezeer betreurde ik nu de verlorene gezondheid! Mijn verzwakt lichaam scheen mij eene drukkende last."

Zijne vrienden, die den toestand zijner gezondheid beter dan hij zelf beoordeelden, vermogten eindelijk zooveel op hem, dat hij naar *Geneve* vertrok, waar hij in een treurige gesteldheid aankwam. De liefde en zorgvuldige verpleging, welke hem hier ten deel viel, schenen hem met een nieuw leven te bezielen en wij schepten (dus schrijft men uit evengenoemde stad) nieuwe hoop op zijne herstelling. Hij kon niet werkeloos blijven, en zijne werkzaamheid deed ons tot aanwezige krachten besluiten. Dikwijls ging hij ons voor in onze biduren, of legde bezoeken af in naburige plaatsen, waar hij vroeger reeds met zegen gearbeid had; en zoodra hij zijne krachten voelde aansterken, dacht hij aan niets anders, dan om ten eersten naar zijne geliefde bergen terug te

keeren. Maar weldra verdwenen deze hoopvolle uitzigten in rook; zijne krachten zonken schielijk weg, en alleen door brieven kon hij zijnen vrienden in de Alpen de bewijzen zijner liefde doen toekomen.

Men moest hem het aanhoudend spreken verbieden. Hij kon geene vaste spijsen meer verdragen; de spijsvertering was moeilijk en zeer langzaam. Om dezelve te verbeteren, werd hem lichamelijke beweging zeer aangeraden, hij ging daarom dagelijks in den hof van een' vriend, en hield zich bezig met bloem- en plantkweekerij, waar hij reeds in zijne jeugd zich op had toegelegd. Hij kon niet meer prediken; maar zijn hart, vol begeerte, om het Evangelie te verkondigen, liet hem niet zooveel rust, als hij zich had behooren te gunnen. In tusschen-uren schreef hij vele opstellen, van welke er menige in het openbaar verschenen. Een paar plaatsen uit een Traktaatje over 1 Kor. VII: 29—31. *Maar dit zegge ik, Broeders! dat de tijd voorts kort is enz. deelen wij hiermede.*

» O hoe vele voorwerpen van blijdschap en droefheid, van wenschen en genegenheid der menschen zullen ons ijdel en klein voorkomen, als wij ze van de hoogte der eeuwigheid beschouwen. Daar is het eenig ware standpunt, van waar wij ieder ding in zijne wezenlijke waarde kunnen schatten en het de plaats aanwijzen, die hetzelfde in ons verstand en hart toekomt.»

» Het Evangelie eischt van ons geene gemaakte ongevoeligheid. Tranen zijn den Christen niet verboden, als de hand des Heeren zwaar op hem drukt, en hem met tegenspoeden bezoekt. Er is dikwijls meer hoogmoed dan onderwerping in de standvastigheid verborgen, welke menigeen in den nood aan den dag legt. De Christen, als hij getuchtigd wordt, mag wel weenen, maar niet als de zoodanigen, die geene hoop hebben.»

» Maar niet slechts in droefenissen moet de Christen zijne ziel in lijdzaamheid bezitten en meester over zichzelf blijven. Zoo als hij weenen moet, als weende hij niet,

even zoo dient hij ook blijde te zijn, als verblijdde hij zich niet, en terwijl de kinderen dezer wereld zich om nietswaardige dingen aan dwaze vreugde overgeven, vindt daarentegen de Christen hier beneden niets, hetwelk zijne wenschen vervullen en zijn hart bevredigen kan."

Laatste ziekte en dood van NEFF.

NEFF misleide zich nopens den toestand zijner gezondheid niet, en koesterde zelfs maar flauwe hoop op herstelling, nogtans achtte hij het pligt geneeskundigen raad op te volgen. Na onderscheidene middelen beproefd te hebben, raadde hem zijn arts het gebruik der baden te *Plombières* aan. In weerwil van zijne zwakheid vertrok NEFF den 19 Junij 1828 van *Genève*, en begaf zich in kleine dagreizen naar de bestemde plaats. Hij trok langzaam door de Westelijke Kantons van *Zwitserland*, waar hij acht jaren te voren het Evangelie verkondigd had, en waar hij zich verheugde, zoovele

oude kennissen weder te ontmoeten, en zoo vele anderen, die hem voor hetgeen hij in hunne nabijheid verrigt had, met bewijzen van liefde overstelpten. Dewijl hem de reis, of nog meer de levensvreugde nieuwe kracht schonk, gevoelde hij zich sterk genoeg, om aan alle plaatsen, waar hij zich ophield, te prediken. Te *Plombières* vond hij, wat men aan alle badplaatsen vindt, lichamelijk en geestelijk bederf vereenigd. Hij werd daardoor gedrongen het woord des levens te laten hooren, te midden van eene met haar lijden en hare vermaken bezige schare, onder welke niemand, zoo als hij zeide, aan de eeuwigheid te denken scheen.

Mevrouw van C., echtgenoot van den Prefect des Departements der *Vogesen*, eene Protestante noodigde hem uit des Zondags eene openbare Godsdienstoefening te houden, en maakte zulks aan alle aanwezige Protestanten bekend. De bijeenkomst was talrijk. Nooit was NEFF voor zulk een aanzienlijk gehoor opgetreden. Maar hij sprak tot deze even vrijmoedig als tot de bewoners

der Alpen. Op den volgenden Zondag kwam ook een groot getal Roomschen op. Twee groote zalen konden de toehoorders nauwelijks bergen. Hij werd van Roomschen zoo wel als van Protestanten geacht en de verkeering met hem gezocht.

Terwijl hij zich te *Plombières* ophield zond hij aan zijne voormalige toehoorders en katechizanten eenen brief, uit welken wij het volgende mededeelen:

Plombières, 6 October 1828.

„ Door eene langdurige ziekte van u geheel en al gescheiden, kort ik mij dikwijls den tijd door bezoeken, die ik in den geest in de Boven Alpen afleg. Ik doorkruis weder de valleijen en beklim alle de heuvels en alle de paden, die ik zoo menigmaal heb bezocht, ik verplaats mij weder in de hutten en stallen, waar ik mij met u over hemelsche dingen plagt te onderhouden. Dezelfde gevoelens, welke mij toen bezielde, klimmen weder in mijnen geest op, en ik ver-

hef ze biddende tot den Vader der lichten,
 van wien alle goede gaven en volmaakte giften
 afdalen. Wel is waar kan ik die tijden en
 plaatsen mij niet vertegenwoordigen, zonder
 ook op menige bedroevende herinnering
 te stooten, en ik kan niet nalaten te den-
 ken, dat wanneer ik thans als Dienaar des
 Goddelijken Woords ter zijde gezet ben; ik
 het wel verdiend heb.... O laat ons, wan-
 neer wij nog gelooven te staan, toezien, dat
 wij ook niet vallen; waken en bidden, op
 ons zelve niet vertrouwen, en bij JEZUS
 blijven: daar vinden wij een' veiligen toe-
 vlugtsoord. JEZUS zegt niet slechts: komt
 tot mij, maar tevens: *blijft in mij*, gelijk
 de ranke aan den wijnstok blijft. Zij, die
 weder tot zonden vervallen, zijn ongetwij-
 feld reeds eenigen tijd te voren van hunnen
 Heiland gescheiden geweest. Hij dringt
 daarop nog aan om meer nabij, onafgebro-
 ken nabij God te leven.

Het voortgezette gebruik der baden scheen
 eene goede uitwerking te hebben. Zijne
 krachten en de eellust keerden langzamer-

hand terug, en men meende hem, behalve de sedert een jaar uitsluitend genotene melk, ook een weinig vaste spijsen te durven veroorloven. Maar deze proefnemingen kosten hem het leven; want eenige dagen daarna bevond hij zich kranker dan ooit, en de beste geneeskundige hulp was vooreerst niet in staat het toenemende kwaad te keeren.

Het ongunstige jaargetijde naderde en zijne groote zwakheid maakte de terugreis ondoenlijk. Maar te midden van dezen hevigen toestand liet hij aan zijne vrienden schrijven: » Ik kan God niet genoeg danken voor het vele goede, dat Hij mij laat genieten, voor de gemoedsrust en den zielevrede, dien ik ondervinde. Tot op het tegenwoordig tijdpunt was mij het denkbeeld, geheel en al uit de rei der Dienaren van Christus verbannen en tot eene volstreckte werkeloosheid veroordeeld te zijn, onverdragelijk geweest. Maar sedert de Heer goedgevonden heeft, dit offer van mij te eischen, heeft Hij mij doen ondervinden, dat, wat bij den mensch onmogelijk, bij

God mogelijk is. Door Zijne genade kan ik op Zijne bestellingen Amen zeggen.

Terwijl hij te *Plombières* aan zijne legerstede gebonden was, ontving hij dikwijls een bezoek van een Roomsche Priester dier plaats en van eenige andere jonge Roomsche Geestelijken. » Indien zij, zeide NEFF, gekomen waren om te redetwisten, zoo zoude ik hen in mijne groote zwakheid niet hebben kunnen ontvangen; maar zij vermeden zorgvuldig alles, wat mij gevoelig kon maken, en hoorden gaarne naar de weinige woorden, die ik tot hen sprak. Zij stonden verbaasd eenen Protestant van de vernieuwing des harten en het geestelijk leven te hooren spreken, op eene wijze, zoo als het eenige hunner vermaardste Leeraren doen. Ik heb, voegde hij er bij, dikwijls gezien, dat het beter is met zulke lieden zoo het mogelijk is op te bouwen en te planten dan af te breken en uit te roeijen. Vele vooroordeelen van hen spruiten daaruit voort, dat zij met stellige waarheden van het Protestantisme geheel en al onbekend zijn. Zij zijn alrede

half ontwapend, wanneer men, zonder over de leer met hen te twisten, met hen spreekt over hetgeen ons hart leven, kracht en vrede schenkt."

Nadat hij door pijnelijke maar krachtige middelen wederom eenigzins opgeholpen was, verliet hij *Plombières*, om naar *Genève* terug te keeren. Ook nu scheen de reis hem een nieuw leven te schenken, zoodat zijne vrienden te *Genève* wederom eenige hoop schein; maar weldra was hij weder zieker dan ooit. Daarop volgde een langdurig lijden, van hetwelk niet veel te verhalen valt. Zijne maag verdroeg naauwelijks meer een weinig gewelde melk en ook dit zachte voedsel kon hij dikwijls niet verteren. Het lijden, dat hem daardoor veroorzaakt werd, was zoo groot, dat hij ook deze spijs altijd slechts na eenige uren honger geleden te hebben, nuttigde. Om de spijsvertering te bevorderen, verschaftte men hem, toen hij niet meer durfde uitgaan, gelegenheid tot onderscheiden handen-werk. Hij mogt met niemand meer spreken. Slechts

enkele vrienden werden bij hem toegelaten; het verblijdde hem, hen voor eenige oogeblikken te zien; maar weldra moest hij weder het teeken geven om zich te verwijderen, dewijl hij zich vermoeid gevoelde. Het was een treurig gezigt hem bleek en mager, met zijne groote, moed en smart uitdrukkende oogen te zien, hoe hij zwijgende zijne wonden verbond, honger leed, de uren telde, eindelijk eenige spijs nam, daarop de vertering daarvan met angst afwachtte, en zoo elke dag en iedere nacht weder begon, onder menigerlei afwisselingen en instorting. Dewijl hij van dag tot dag zwakker werd, en de honger hem bijna verteerde, beproefde men telkens nieuwe middelen; maar wat hij eens met smaak nuttigde, kon hij al schielijk daarna niet meer verteren.

Hetgeen hem altijd voor den geest zweefde was de gedachte aan de Waldenser Alpen; en indien er eenige hoop en wensch op herstelling in hem oprees, zoo was het om daar zijn werk voort te zetten. Toen hij niet meer schrijven konde, omdat het zijne ze-

nuwen te zeer aandeed, gaf hij eenen vriend van tijd tot tijd een tweeden brief aan zijne voormalige toehoorders in de pen, waaruit het volgende medegedeeld wordt.

Geneve, Maart 1829.

» Ik heb in de sedert mijn laatste schrijven verloopene vijf maanden veel ondervonden. Oneindig zwakker dan toenmaals, zal ik beknopt moeten zijn; maar ik heb nog het eene en andere op het hart om aan u te zeggen. Ik gevoel mij gedrongen opnieuw alles te bevestigen, wat ik u in den vorigen brief geschreven, en alles, wat ik u gedurende mijn verblijf onder u gezegd en gepredikt heb, want tegenwoordig ondervind ik aan mij zelve de waarheid van hetgeen ik aan u geleerd heb. Meer dan ooit, gevoel ik de volstreckte noodzakelijkheid, om in de daad en waarheid een Christen te zijn, en bestendig in gemeenschap met den Heiland te leven en in Hem te blijven. In den tijd der beproeving kan men eerst regt van deze dingen spreken. Een Christen, die nog geene verzoekingën doorgestaan heeft,

is een parade-soldaat. Maar nu ondervind ik, dat wij door vele verdrukkingen moeten ingaan in het Koninkrijk der Hemelen. Wanneer Hij, die de Zoon was, nogtans gehoorzaamheid geleerd heeft uit hetgene Hij heeft geleden, hoeveel te meer hebben wij noodig, zulks te leeren. Ja, nu gevoel ik het, dat het mij goed is, in lijden gebragt te zijn; ik had deze beproeving noodig. Mijn toestand is intusschen zeer smartelijk. Ik, die zooveel lust had aan een werkzaam en bedrijvig leven, ben nu reeds langen tijd niet meer in staat, het geringste te doen: terwijl ik naauwelijks meer drinken, eten, slapen, spreken, hooren voorlezen of bezoeken van mijne broeders ontvangen kan, en mij zeer inspannen moet, om deze weinige regelen te dicteren. Bovendien wordt ik, hetgeen aan mijne ziekte is toetescrijven, zeer ter neder gedrukt, en dikwijls daardoor, of door verzoeking van buiten, of door de zwakheid van het eigen hart verstoken van de vertroosting Gods en van den vrede des gemoeds. En nogtans

kan ik met waarheid zeggen, dat ik dezen staat mijner beproeving niet verruilen wilde met dien, waarin ik voor eenige jaren, ten tijde mijner meest onvermoeide bezigheid voor de uitbreiding des Evangeliums mij bevond; want hoewel ik mijn leven in de dienst van Christus doorbragt, en het in de oogen der menschen onberispelijk mag geweest zijn, zoo vind ik evenwel tegenwoordig zeer veel ontrouw, zeer vele zonden, zeer veel, wat mijn werk in de oogen van mij en nog veel meer in die van den Heer bevlekt. Ik heb zoo veel tijd zonder mijnen God geleefd, dat als mij nog dertig jaren levens vergund waren, ik honderdmaal verkiezen zou, ze op mijn lijdens- en krankbed door te brengen, dan mijne gezondheid en krachten weder te verkrijgen, zonder een den Christen meer waardig, meer heilig en Gode meer gewijd leven te leiden, dan mijn vorig leven geweest is (1). Ach hoeveel

(1) Men houde onder het oog, dat NEFF, zoo als hij zelf zeide, door zijne krankheid zeer te neder gedrukt was, en dat nederigheid, het schoonste sieraad des christens, klein van zichzelf denkt en veel gebrekkigs in de meest geprezenste verrigtingen ontdekt, voorts dat

tijd verliezen wij, van hoevele zegeningen en genade berooven wij ons, wanneer wij van God verwijderd leven, in ligtzinnigheid, verstrooiing, streven naar vergankelijke dingen, en toegeven aan vleeschelijke begeerten en in eigenliefde. Thans ondervind ik het, en gij zult het insgelijks ondervinden ten dage der beproeving. Koopt daarom den tijd uit; ik kan het niet genoeg herhalen; leeft in God door het geloof, het gebed en ernstige gesprekken.

Nadat ik tot u van mijne zonden gesproken heb, geloof ik u tevens te moeten zeggen, dat ik nimmer levendiger gevoeld heb, welk een geluk het voor ons is, dat de zaligheid een geheel vrij en genadig geschenk van God is; en ik verzeker u, dat ik zelfs het beste, wat ik in mijn leven gedaan heb, indien het als mijne verdienste, of grond van vertrouwen gelden zoude, slechts aanzien kan als

hij niet zegt: een leven op het ziekbed boven een leven, in de dienst van God bezig, te stellen; maar dat, indien hem nog vele jaren vergund waren, hij ze liever op het lijdensleger zou willen doorbrengeu, dan onder zoo veel ontrouw en gebrek. De nederige man spreekt zoo van zichzelf en wie onzer acht hem deswege niet te hooger?

schade om de uitnemendheid der kennis van Jezus Christus mijnen Heer. Ja in Hem wensch ik gevonden te worden, niet hebbende mijne regtvaardigheid, die uit de wet is, maar de regtvaardigheid, die uit God is door het geloof. Ik kan en wil niet anders zalig worden, dan als de voornaamste der zondaren; en ik zie het duidelijk, dat, sedert het eerste goede voornemen, dat ik ooit heb opgevat, tot het laatste woord van stichting, hetwelk ik zal kunnen uitspreken, al het goede geheel en al van God komt, die enkel uit genade mij geroepen heeft en mij niettegenstaande mijne armoede en onwaardigheid, tot een toonbeeld Zijner barmhertigheid heeft gemaakt. Hij is het ook, die door Zijne allesvermogende kracht mij tot op deze ure bewaard heeft en mij brengen zal in zijn eeuwig rijk.

Nog over iets anders wilde ik tot u spreken: ik verkeer namelijk in het denkbeeld, mijne lieve Vrienden! dat het vooruitzicht van elkanderen hier beneden hoogstwaarschijnlijk niet weder te zullen zien, ofschoon het ons bedroeven, nogtans ons

niet moedeloos noch slap maken mag. Gij weet te wel, dat noch hij die plant, noch hij die nat maakt iets is, maar dat God alleen wasdom en vruchtbaarheid geeft. Ik heb u dikwijls en mondeling en schriftelijk verklaard, dat ik, zoo als Johannes de Dooper van zich zeide, slechts eene stem des roepende in de woestijn ben: maakt den weg des Heeren regt. Of is dat niet de roeping van den Leeraar, den zondaar op Jezus te wijzen en tot hem te zeggen: zie, het Lam Gods! En de zondaar, die deze roepstem gehoord heeft, zal den Leeraar verlaten en Jezus navolgen en bij Hem blijven. En verre van daar, dat de Bode des vredes over dezen voorrang ijverzuchtig zoude zijn, moet hij het met Johannes den Dooper goedkeuren en spreken: die de bruid heeft is de bruidegom; Hij moet wassen, ik echter moet minder worden. Ja hoe meer Jezus wast in de ziel, des te meer neemt de Dienaar af, tot deze geheel op den achtergrond staat en alle zeggen kunnen, wij hebben u niet meer noodig, want wij zijn van den Heer geleerd, en wij ge-

looven niet meer om uwes woords wil, want wij zelve hebben Hem gehoord en weten, dat deze waarlijk is de Christus, de Zaligmaker der wereld. Deze zijn de waarheden, die ik getracht heb u op het hart te drukken. Ook koester ik de zekere hoop, dat gij als vrijgemaakten door den Heer, niet der menschen knechten zult worden, en dat, hoe groot ook de gaven eenes Dienaars van God zijn mogen, hij onder u toch nooit anders zal beschouwd worden, dan als uw Broeder en Vriend: zoo als ik het ook was, en zoo als gij mij in alle uwe brieven nog noemt."

Nadat hij hen nu nog tot broederlijke en algemeene liefde vermaand had, gaat hij voort: » wat mij betreft, ik heb allen reden te gelooven, dat mijn dagwerk volbragt is. Ik verwacht, dat de Heer door middel der beproevingen en bezoeken het goede werk in mij volbrengen zal, dat ik volstandig blijve tot het einde, en Hij mij dan, wanneer en zoo als het Hem zal behagen, in het huis der ruste brengen zal."

De deelneming, die hij in dezen en ande-

re brieven voor het welzijn zijner geliefde Alp-bewoners aan den dag legde, deed in hen de hoop geboren worden, dat zijne krachten zich vernieuwen en zij hem weld weder bij zich zien zouden. In het begin van Maart 1829 was het duidelijk te merken, dat NEFF zijn einde met rassche schreden naderde; men schreef zulks aan zijne vrienden in de Alpen, » wij, antwoorden zij in ecnen brief aan hem, wij zijn de bewerkers van uwe langdurige ziekte. Indien wij aan uwe vermaningen meer het oor geleend hadden, zoo zoudt gij niet noodig gehad hebben u dus in de sneeuw af te matten, of u zoo in te spannen en alle uwe krachten uit te putten. O hoeveel moeite hebt gij u getroost, om ons de waarheid aan het verstand te brengen. Gij hebt u zelve vergeten, zoo als de Zaligmaker, om anderen te helpen.

Geliefde Leeraar! hoe gaarne zouden wij u voor de trouw, die gij aan ons bewezen hebt, insgelijks eene dienst betoonen. Wij durven het opregt betuigen, dat, indien het u nuttig kon zijn, wij gewillig ons bloed voor u zouden storten; en wij zouden als

dan niet meer doen, dan gij voor ons gedaan hebt.

De Heer zegene u en geve u in uwen langen beproevingstijd geduld; Hij storte zijne zegeningen in ruimen overvloed over u uit en beloone u voor de veelvuldige moeite, die gij u om onzen wil getroost hebt! Uw loon is in den hemel; daar wacht u eene onverwelkbare kroon.

Wij eindigen terwijl wij ons uwer voorbede aanbevelen; wij vergeten uwer ook niet in onze gebeden. Alle huisgezinnen, *zonder uitzondering*, groeten u, en velen ondertekenen ten bewijze daarvan dit schrijven.

Wij verblijven uwe zwakke maar toegenegene Broeders."

Eene geheele rei van huisvaders uit *Dourmillouse* en de omstreken hadden dezen eenvoudigen maar liefderijken brief ondertekend, waarschijnlijk allen die schrijven konden. De brief bevatte ook nog het aanbod, om twee mannen uit hun midden te zenden, ten einde hem nog eenmaal te zien, of hem het geld te zenden, dat tot hunne reis benoodigd zou zijn, indien hij zulks be-

hoefde. Maar NEFF nam niets aan om hun niet tot last te zijn. Zijne onbaatzuchtigheid bewees hij nog duidelijker door iets, dat hij verborgen wilde houden, maar dat tegen zijn wil is aan het licht gebragt. Toen hem een mandaat ter uitbetaling van vierhonderd franken die van zijn inkomen vervallen waren, ter hand gesteld werd, zeide hij: dit geld behoort niet aan mij, maar aan den Zendeling in de Alpen, en zond het mandaat aan den Predikant BLANC in *Mons*, opdat het geld in de regte handen komen zoude.

Zijne vrienden waakten bij hem beurte- lings, maar in zijne laatste nachten wilde hij niet hebben, dat wij opblijven zouden, en trachtte te vermijden ons slechts eene enkele keer te roepen. Daags daarentegen moest er altijd iemand bij hem zijn, om hem op te tillen, en hem de lippen met eene spons die in melk en citroensap gedoopt was, te bevochtigen. Dit was de eenige verkwik- king, die hij nog genieten kon. Om de pijn van den honger eenigermate te lenigen, stelde men wrijvingen van den buik in het werk.

Hij plagt dan wel schertsende deze liefdedienst te verzoeken met de woorden: geeft mij mijn middagmaal! Zijne stem was reeds zeer zwak geworden, zoodat men hem van zeer nabij slechts konde verstaan, en het koste hem altijd inspanning en dikwijls hevige pijnen, als hij spreken wilde. Evenwel liet hij zich daardoor niet terughouden, wanneer hij eenen goeden raad had mede te deelen. De liefderijke verpleging, die hem te beurt viel, had hij zoo niet verwacht, en hij gaf zijne dankbaarheid deswege met zijn geheele hart te kennen. » Dikwijls, zoo schrijft een dezer vrienden, als wij hem zulk eene liefdedienst hadden bewezen, sloeg hij zijn' arm om onzen hals, kustte, dankte, en vermaande ons uit de volheid zijnes gemoeds, ons geheel en al den Heiland toe te wijden." » Geloofst mij, zeide hij, ik heb het ondervonden, er is niemand, op wien gij u veiliger verlaten kunt, niemand die beminnenswaardiger is, dan Hij. Als gij het Evangelie verkondigt, wacht u, dat gij het niet doet met oogendienst, om menschen te behagen. Ach hoeveel heb ik mij

in dit opzigt te beschuldigen. Van mijn leven, dat anderen zoo wel besteed schijnt te zijn, is naauwelijks het vierde deel zoo nuttig besteed als het behoorde. O hoeveel kostbare tijd heb ik verloren voor mijne ziele.

Toen hij veertien dagen voor zijnen dood, in een' spiegel ziende, de ondubbelzinnigste teekens des naderenden doods op zijn gelaat ontdekte, gaf hij aan zijne vreugde den vrijen loop. Ja haast, haast, riep hij uit, zal ik van hier gaan naar mijnen God. Van dezen oogenblik af wilde hij niet meer ontzien worden. Hij zette zijne deur voor ieder open, die hem bezoeken wilde, en de avond van het leven dezès Leeraars werd eene krachtige predikatie. Zijn vertrek was nooit ledig. Voor elk had hij een gepast woord, tot hij niet meer in staat was te spreken. In het vol bezit zijner geest vermogens, stonden hem de onbeduidendste omstandigheden, ja de gesprekken, die hij verscheidene jaren te voren met de hem bezoekende menschen gehad had, levendig voor, en hiervan maakte hij gebruik tot de nadrukkelijkste vermaningen. Slechts eene

zorg kon men nog bij hem ontdekken, namelijk voor zijne oude, zwakke moeder, die alleen voor hem geleefd had, en toen hare tranen niet terughouden konde. In hare tegenwoordigheid nam hij eene houding aan, die aan ongevoeligheid grensde, maar als zij hem verliet, kon hij het schreijen niet nalaten. Met teedere blikken volgde hij haar en zeide: arme Moeder!

Bij zijnen uittersten wil maakte hij zijne vrienden het een en ander, en onderscheidene menschen, die hij daardoor nog tot nut wenschte te zijn, stichtelijke boeken, in welke hij vele plaatsen onderstreepte, en er bij schreef » De stervende FELIX NEFF aan zijnen

Weinige dagen voor zijnen dood schreef hij den laatsten brief. Twee personen moesten hem ondersteunen. Dewijl hij niet meer zien konde, schreef hij met groote, onregelmatige letteren, en afgebrokene regels eene bladzijde vol. » Vaarwel schreef hij ten laatsten, lieve vriend BLANC enz. Alle broeders en zusters vaartwel! Adieu, Adieu! Ik vaar op tot mijnen Vader in vollen vrede,

Overwinnig , overwinning , overwinning ,
door Jezus Christus!" FELIX NEFF.

Nadat hij den laatsten nacht veel geleden had, verfrischte hem de morgenlucht nog eenigzins. Door teekens gaf hij te verstaan, dat men hem op een hooger bed mogt leggen. Men deed het en rigtte hem op, en nu begon de doodstrijd. Zijne oogen waren naar boven geslagen, en elke ademtogt, die aan zijne benaauwde borst ontglipte, scheen van een gebed vergezeld te zijn. Terwijl alles om hem weende en de langdurigheid des vier uren durenden strijds beklaagde, drukte zich op zijn gelaat de zegenrijke kracht zijnes geloofs zoo sprekende uit, dat ook bij de omstanders het geloof versterkt werd. Het was als of men zijne op de eeuwigheid wachtende ziel op zijne lippen zag zweven. Eindelijk verstonden zijne vrienden de gedachte, die zijne ziel vervulde en allen riepen in den oogenblik van zijn ontslapen: Ja, koom Heere Jezus!"

Twee dagen daarna bestelde men het stofelijk overschot ter aarde. Men las bij den aardschen tabernakel van den zaligen NEFF

eenige plaatsen uit het eeuwige woord van God; men bad, en, overeenkomstig den wensch des ontslapenen, zongen de talrijk verzamelde vrienden eenige verzen uit een lied, waar van het slot dus luidt:

Ons zijn de vrienden niet verloren,
Vooruitgegaan slechts zijn zij ons.

FELIX NEFF stierf den 12 April 1829, 'smorgens ten acht ure, in eenen ouderdom van nog geene twee en dertig jaren.

Hebt gij, lieve lezer! met stil genoegen dit weinige, uit het leven van een' trouwen knecht des Heeren vernomen, en zoudt gij wel gewenscht hebben, dat zijne loopbaan hier langer geweest ware, gij weet het, zijn dagwerk was afgedaan; en gij, die niet weet wanneer, maar zeker dat ook gij vroeg of laat den weg van alle vleesch zult gaan, waakt en bidt, opdat de Heer, als Hij komt, u bereid vinde.

Hoe zacht zien wij den vromen
Den dood hier zonder schromen

Blijmoedig tegengaan! enz.

Evang. Gez. 187.